

Teorijas izklāsts skolotājam

VALSTS NEPIECIEŠAMĪBA

Saturs	Termini
<p>1. apakštēma Vai likumu nezināšana atbrīvo no atbildības? Likumi</p> <p>Visur pastāv noteikumi un valstī – likumi, kas veicina mūsu drošību un regulē attiecības starp dažādiem cilvēkiem, iestādēm un uzņēmumiem.</p> <p>Līdzīgi kā uz ceļa drošības nolūkos ir jāievēro noteikumi, tie jāievēro arī citās darbības jomās. Tie aizsargā cilvēkus, uzņēmumus un cita veida iestādes un palīdz tiem rīkoties pareizi – atbilstoši likumam.</p> <p>Mēs visi ikdienā saskaramies ar dažādiem noteikumiem un likumiem. Ne vienmēr šie noteikumi un likumi mums patīk, jo aizliedz rīkoties tā, kā vēlamies. Tomēr kopumā tie nāk par labu sabiedrības labklājībai. Tie ļauj mums justies droši un norāda, kā rīkoties vispareizāk.</p> <div style="text-align: center;"> <p>LABKLĀJĪBA</p> <p>Margarīta: Ģimene, māja, veselība, atpūta</p> <hr/> <p>Natalja: Dzīves līmenis gan ģimenē gan valstī</p> <p>Irīna: Cik daudz ģimene var atļauties</p> </div> <p style="text-align: center;"><i>Konkursa "Mana vārdnīciņa" laureātu darbi</i></p> <p>Valstu likumi ir noteikumi, kas regulē visdažādākās darbības sfēras. Jau iepriekš tika runāts par ceļu satiksmes noteikumiem. Līdzīgi kā uz ceļa drošības nolūkos ir jāievēro noteikumi, arī citās darbības jomās ir jābūt noteikumiem, kas aizsargā cilvēkus, uzņēmumus un cita veida organizācijas no kaitnieciskas rīcības vai vienkārši palīdz labāk organizēt savstarpējās attiecības un iedrošina rīkoties.</p> <p>Piemēram, ceļu satiksmes noteikumos norādīts, ka gājēji var šķērsot ceļu, degot zaļajai gaismai, un tāpēc autovadītāji šajā brīdī nevar turpināt braukt. Šie noteikumi skaidri nosaka</p>	<p>Likumi – valsts apstiprināti vispārēji un obligāti noteikumi, kas regulē sabiedriskās attiecības kādā nozarē.</p> <p>Labklājība – dzīves apstākļi, materiālais stāvoklis, kam raksturīga pārticība, arī nodrošinātība.</p>

iespējamās darbības gan autovadītājam, gan gājējam, tādējādi rūpējoties par drošību. Līdzīgi kā gājēja un autovadītāja attiecības, arī autovadītāju savstarpējās attiecības tiek regulētas tā, lai veicinātu drošu un ātru nonākšanu galamērķī.

Iespējams, skolēni ir novērojuši situācijas, kad agrā rīta stundā tehnisku iemeslu dēļ luksofors ir pārstājis darboties. Kas šādos gadījumos notiek? Vai mēs ātrāk nonākam galamērķī? Nē, jo parasti, kad ceļu satiksme vairs netiek regulēta, veidojas sastrēgumi. Autovadītāji daudz lēnāk šķērso krustojumu, jo vēlas pārliecināties par drošību, ņemot vērā, ka luksofors nedarbojas. **Noteikumi uzlabo autovadītāju savstarpējās attiecības jeb komunikāciju un ļauj ātrāk nonākt galamērķī.**

Noteikumi ne vien ierobežo, bet arī iedrošina rīkoties.

Ja apzināties, ka noteikumi tiek ievēroti, mēs varam gan kā gājēji, gan kā autovadītāji droši doties savās ikdienas gaitās.

2. apakštēma

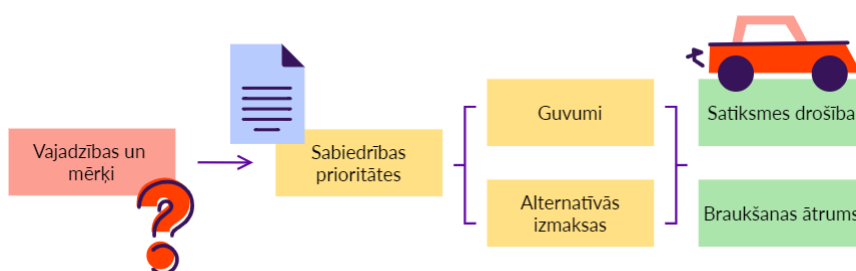
Vai iespējams izstrādāt likumu, kas visiem patīk?

Likumu izstrāde un to mērķi.

Lai gan ir ceļu satiksmes noteikumi, joprojām notiek ceļu satiksmes negadījumi. Ceļu satiksmes noteikumu mērķis taču ir tos novērst un aizsargāt mūs! Kāpēc tā? Kā rīkosimies? Varam noteikt mazāku pārvietošanās ātrumu pilsētā. Vai ar to pietiks? Jā, būs mazāk negadījumu, tomēr tie joprojām būs. Kā rīkoties, lai pilnībā novērstu ceļu satiksmes negadījumus? Varētu aizliegt pārvietoties ar automobiļiem pavisam, tomēr šādā situācijā neapmierināti būs autovadītāji.

Noteikumu un likumu **mērķis** ir aizsargāt mūs visus, tomēr likuma izstrādes laikā jāievēro vairāku cilvēku grupu intereses, un tāpēc jāmeklē līdzsvars.

Likumu un noteikumu tapšanas process ir ilgs un sarežģīts. Tajā nākas līdzsvarot dažādas **vēlmes** un **vajadzības**, dažādus mērķus. Arī likumu izstrādātājiem nākas pieņemt lēmumu, kuri mērķi ir visai sabiedrībai visnozīmīgākie un labvēlīgākie (prioritātes). Ja vajadzību ir daudz un visas apmierināt nevar, nākas no kaut kā atteikties. Rodas "**guvumi**" un "**izmaksas**" (alternatīvās izmaksas). Ceļu satiksmes noteikumu gadījumā šie "guvumi" ir mazāks ceļu satiksmes negadījumu skaits, bet "izmaksas" – autovadītāju vēlme braukt ātri jeb ātrums, kādā autovadītāji var nonākt galamērķī.

Visi likumi un noteikumi kopā nodrošina visai sabiedrībai drošību un izprotamas savstarpējās attiecības.

3. apakštēma

Kāpēc vajadzīgas dažādas valsts iestādes (institūcijas)? **Valsts iestādes (institūcijas).**

Valsts institūcijas veidojam mēs paši, tās uzrauga noteikumu ievērošanu un koordinē jaunu noteikumu veidošanu.

Pircēja un pārdevēja attiecības ir noteiktas īpašā likumā. Tajā noteiktas pārdevēja un pircēja tiesības un pienākumi.

Lai valstī nevaldītu jukas un visatļautība un lai valsts varētu nodrošināt saviem iedzīvotājiem vajadzīgo drošību un veicināt labklājību, cilvēki no sava vidus izvēlas un demokrātisku vēlēšanu veidā ievēlē pārstāvjus. Viņiem jāvada valsts dzīve un jāizstrādā likumi.

Vārds "demokrātija" cēlies no sengrieķu valodas. Tulkojumā tas nozīmē "tautas vara".

Latvijā likumus izstrādā, piemēram, Ministru kabinets jeb valdība, tos pieņem Saeima jeb parlaments un izsludina Latvijas Valsts prezidents.

Pilsonis – konkrētās valsts iedzīvotājs, uz kuru attiecas valsts likumos paredzētās tiesības un pienākumi.

Deputāts – cilvēks, kuru tauta ievēlē Saeimā.

Latvijas Republikas Saeima – Latvijas Republikas parlamenta oficiālais nosaukums; Latvijas pilsoņu kopuma radīta tautas priekšstāvniecības institūcija.

Ministru kabinets ir Latvijas valsts valdība jeb valsts augstākā izpildvara.

4. apakštēma

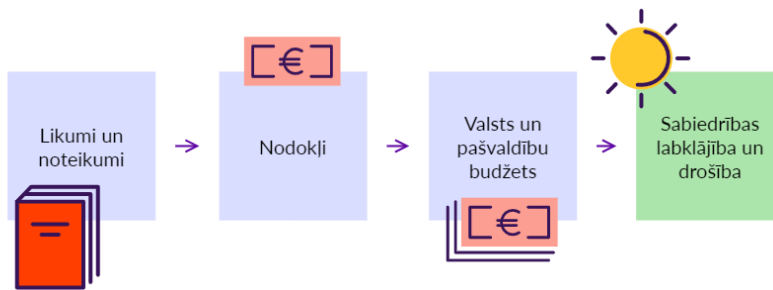
Kāpēc valsts uzrauga noteikumu ievērošanu, sniedz dažādus pakalpojumus, neprasot par to atlīdzību?

Nodokļu loma

Lielu daļu nodokļu maksātāju naudas valsts institūcijas izmanto sabiedrisko preču un pakalpojumu nodrošināšanai.

Sabiedrībai nepieciešams, lai kāds uzraudzītu izstrādāto noteikumu un likumu ievērošanu. Šim mērķim tiek veidotas **valsts institūcijas**. Institūciju darba nodrošināšanai tāpat kā ikvienam uzņēmumam ir nepieciešams finansējums.

Līdzīgi arī, lai nodrošinātu sabiedriskās preces un pakalpojumus, piemēram, ceļu apgaismojumu, jānopērk un jāuzstāda laterna un jāmaksā arī par patērēto elektrību. Parki kādam jākopj, un arī armijai nepieciešami finanšu resursi, lai, piemēram, samaksātu karavīriem algas. Kas par to maksā?

Mēs visi kopā maksājam par šo pakalpojumu saņemšanu, maksājot nodokļus.

Mūsu saņemto sabiedrisko preču un pakalpojumu daudzums ir atkarīgs no mums pašiem. Jo vairāk sabiedrisko preču un pakalpojumu mēs vēlēsimies, jo vairāk naudas nodokļu samaksas veidā mums tam būs jāatvēr.

Nodokļi – privātpersonu (iedzīvotāju), uzņēmumu un iestāžu obligāts maksājums valstij un pašvaldībām.

Kopsavilkums

Valsts iesaistās sabiedrības vajadzību apmierināšanā – sabiedrisko preču nodrošināšanā.

Valsts to finansē ar indivīdu maksājamiem nodokļiem.

Noteikumi, lai arī reizēm apgrūtinoši, uzlabo sabiedrības labklājību.

Veidojot noteikumus, tiek meklēts līdzsvars starp sabiedrības guvumu un indivīda rīcības ierobežojumiem.

